

DVOJJAZYČNÁ KNIHA
PRO POKROČILÉ

ve spolupráci
s akademickou obcí

Friedrich Schiller

DIE RÄUBER LOUPEŽNÍCI

pro výuku upravili Jana Navrátilová a Jan Budňák

Německo-český
zrcadlový text
Jazykové komentáře
Cvičení
Slovníček

MP3

Namlučeno rodilými mluvčími

edika.

Friedrich Schiller

Loupežníci

Die Räuber

Edika
Brno
2013

Loupežníci

Die Räuber

Friedrich Schiller

Pro výuku upravila a přeložila: Jana Navrátilová

Didaktizace: Jan Budňák

Odborná korektura: Felix Ruschke, Jan Budňák

Ilustrace: Ján Kurinec

Obálka: Martin Sodomka

Odpovědná redaktorka: Kateřina Hošková

Technický redaktor: Jiří Matoušek

CD nahráno: Studio 22

Režie a editace nahrávky, hudba: Mario Buzzi

Německé hlasy: Hana Kraft, Felix Ruschke, Jakob Altmann

Fotografie na zadní straně obálky převzata z Wikimedia commons.

Objednávky knih:

www.albatrosmedia.cz

eshop@albatrosmedia.cz

bezplatná linka 800 555 513

ISBN 978-80-266-0036-7

Vydalo nakladatelství Edika v Brně roku 2013 ve společnosti Albatros Media a.s. se sídlem Na Pankráci 30, Praha 4. Číslo publikace 18 238.

© Albatros Media a. s. Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být kopírována a rozmnožována za účelem rozšiřování v jakékoli formě či jakýmkoli způsobem bez písemného souhlasu vydavatele.

1. vydání

ALBATROS MEDIA a.s.

Slovo úvodem

Milí čtenáři!

Pociťujete zdrženlivý odstup při slovech – světoví klasikové, klasická díla, nebo vám dokonce naskakuje husí kůže, když slyšíte termín „povinná četba“?

Dovolte, abychom se vás pokusili přesvědčit, že se za tím mohou skrývat zajímavé i dobrodružné příběhy, že problémy, které literární postavy řeší, nám mohou být dokonce i dnes blízké. Vždyť touha po lásce, spravedlnosti, nenávist, žárlivost, radost, smutek, hlad po penězích, honba za slávou, závist, škodolibost... to všechno důvěrně známe, ať se to odehrávalo v minulých stoletích nebo jde o naši současnost.

Jména jako Fridrich Schiller, Johann Wolfgang Goethe a další reprezentují velké osobnosti německé i světové literatury. Tak je známe z učebnic. Ale přesto to byli normální lidé se všemi chybami, touhami, vášněmi, byli také mladí, nerozvážení, plní ideálů, také chtěli tvořit lepší svět.

Drama, které vám v této knize nabízíme, vzniklo v době, která se v německé literatuře příznačně nazývá Sturm und Drang – období bouře a vzdoru. Hlavní důraz klade na hluboce prožívané city, vášně, hrdinové se pohybují neustále v extrémních situacích a pohříchu většinou končí tragicky.

Dílo je dramatickou prvotinou mladého autora, Schiller měl jen něco málo přes dvacet let, když je psal. Vytvořil dílo plné vášně a touhy po svobodě. Nejvyššími hodnotami pro něho jsou svoboda, čest a spravedlnost.

Karel Moor je prototyp romantického hrdiny, který má všechno, co takový hrdina má mít a sympatie si získává svým temperamentem, schopností prožívat city a vášně naplno a beze zbytku.

Ponořte se do četby a přeneste se do světa, kde láska je vždy věrná, čistá a nesmrtelná, zloba nezkrotná, zoufalství bezedné a zrada propastná!

Na konci knihy najdete cvičení vhodná před četbou, během četby i po četbě. Hodí se především do hodin německého jazyka na středních a vysokých školách. Věříme, že studentům pomohou lépe dramatu i celé době porozumět. Následuje slovník, ve kterém naleznete méně známá, případně v současném jazyce méně obvyklá slova. Celé drama si můžete poslechnout na přiloženém CD.

Přejeme mnoho krásných zážitků a příjemně strávených chvil!

Friedrich Schiller

Die Räuber

Personen

Maxmilian, *regierender Graf von Moor*

Karl } *seine Söhne*
Franz }

Amalia von Edelreich, *Nichte des Grafen*

Spiegelberg
Schweizer
Grimm
Razmann
Schufferle
Roller
Kosinsky
Schwarz

} *Libertiner, nachher Banditen*

Hermann, *Bastard von einem Edelmann*

Daniel, *ein alter Diener im Moorischen Hause*

Pastor Moser

Ein Pater

Räuberbande

Nebenpersonen

Der Ort der Geschichte ist Deutschland,
die Zeit der Geschichte um die Mitte des achtzehnten Jahrhunderts.

Friedrich Schiller

Loupežníci

Osoby

Maxmilian, *vládnoucí hrabě z Mooru*

Karel } *jeho synové*
Franz }

Amalie z Edelreichu, *neteř hraběte*

Spiegelberg

Schweizer

Grimm

Razmann

Schuffterle

Roller

Kosinsky

Schwarz

} *libertini¹, později bandité*

Hermann, *levoboček jednoho šlechtice*

Daniel, *starý sluha v domě Moorových*

Pastor Moser

Farář

Loupežnická tlupa

Vedlejší osoby

Místo děje je Německo,

příběh se odehrává kolem poloviny osmnáctého století.

¹ Libertin – propuštěný otrok ve starověkém Římě; v novověku člověk volných mravů nebo (náboženských) názorů. U Schillera jednorázové označení banditů a loupežníků.

Erster Akt

Franken. Saal im Moorischen Schloss.

Franz, der alte Moor

Franz: Aber ist Euch auch wohl, Vater?

Der alte Moor: Ganz wohl, mein Sohn – was hattest du mir zu sagen?

Franz: Die Post ist angekommen – ein Brief von unserm Korrespondenten in Leipzig –

Der alte Moor *begierig:* Nachrichten von meinem Sohn Karl?

Franz: Hm! hm! – So ist es. Aber ich fürchte – ich weiß nicht – ob ich – Eurer Gesundheit? – Ist Euch wirklich ganz wohl, mein Vater?

Der alte Moor: Wie dem Fisch im Wasser! Von meinem Sohne schreibt er? – Wie kommst du zu dieser Besorgnis? Du hast mich zweimal gefragt.

Franz: Wenn Ihr krank seid – ich will zu gelegener Zeit zu Euch reden. *Halb vor sich.* Diese Zeitung ist nicht für einen zerbrechlichen Körper.

Der alte Moor: Gott! Gott! Was werd' ich hören?

Franz: Lasst mich vorerst auf die Seite gehn und eine Träne des Mitleids vergießen um meinen verlorenen Bruder. – Ich sollte schweigen auf ewig – denn er ist Euer Sohn; ich sollte seine Schande verhüllen auf ewig – denn er ist mein Bruder. – Aber Euch gehorchen ist meine erste, traurige Pflicht – darum vergeb' mir!

Der alte Moor: O Karl! Karl! Wüsstest du, wie deine Aufführung das Vaterherz foltert! Wie eine einzige frohe Nachricht von dir meinem Leben zehn Jahre zusetzen würde – da mich nun jede, ach! – einen Schritt näher ans Grab rückt!

Franz: Ist es das, alter Mann, so lebt wohl – wir alle würden noch heute die Haare ausraufen über Eurem Sarge.

Der alte Moor: Bleib! – Es ist noch um den kleinen kurzen Schritt zu tun – *Indem er sich niedersetzt.* Die Sünden seiner Väter werden heimgesucht im dritten und vierten Glied – lass ihn's vollenden.

Franz *nimmt den Brief aus der Tasche:* Ihr kennt unseren Korrespondenten! Seht! Den Finger meiner rechten Hand wollt' ich drum geben, dürft' ich sagen, er ist ein Lügner, ein giftiger Lügner – fasst Euch! Ihr vergeb' mir, wenn ich Euch den Brief nicht selbst lesen lasse – noch dürft Ihr nicht alles hören.

Der alte Moor: Alles, alles – mein Sohn.

Franz *liest:* „Leipzig, vom 1. Mai. – Verbände mich nicht eine unverbrüchliche Zusage, Dir auch nicht das geringste zu verhehlen, was ich von den Schicksalen

První dějství

Franky. Sál v zámku hraběte Moora.

Franz, starý Moor

Franz: Je vám dobře, otče? Vypadáte tak bledý.

Starý Moor: Docela dobře, synu – cos mi to chtěl říct?

Franz: Přišla pošta – dopis od našeho dopisovatele v Lipsku –

Starý Moor *dychtivě:* Zprávy o mém synu Karlovi?

Franz: Hm! hm! – Je to tak. Ale bojím se – nevím – zda – vašemu zdraví? – Je vám skutečně docela dobře, otče?

Starý Moor: Jako rybě ve vodě! O mém synovi píše? – Jak to, že máš takovou starost? Už dvakrát ses mě ptal.

Franz: Jestli jste nemocný – chci vám to sdělit v příhodnější dobu. *Zpola pro sebe.* Tato novina není pro křehké tělo.

Starý Moor: Bože! Bože! Co to uslyším?

Franz: Nechte mě nejprve odejít stranou a uronit slzu soucitu s mým ztraceným bratrem. – Měl bych mlčet navždy – neboť je to váš syn; měl bych jeho ostudu navždy zahalit – neboť je to můj bratr. – Ale vás poslechnout je moje první, smutná povinnost – proto mi odpusťte!

Starý Moor: Ó Karle! Karle! Kdybys věděl, jak tvé chování trápí otcovské srdce! Jak by jediná radostná zpráva o tobě přidala mému životu deset let – tak mě teď každá, ach! posunuje o krok blíže ke hrobu!

Franz: Je-li to tak, starý pane, tak sbohem – my všichni bychom si ještě dnes rvali vlasy nad vaší rakví.

Starý Moor: Zůstaň! – Už jde jen o jeden malý krátký krok – *Mezitím si sedá.* Hříchy otců budeme navštíveni ve třetím a čtvrtém kolenu – nech ho, ať to dokončí.

Franz *vytahuje dopis z kapsy:* Znáte našeho dopisovatele! Podívejte! Prst své pravé ruky bych za to dal, abych mohl říct, že je to lhář, jízlivý lhář – uklidněte se! Prominete mi, když vás samotného nenechám ten dopis číst – ještě nesmíte všechno slyšet.

Starý Moor: Všechno, všechno – synu.

Franz *čte:* „ Lipsko, 1. května. – Kdyby mě nevázal neporušitelný slib, že Ti nezamlčím ani to nejmenší, co mohu zaslechnout o osudech Tvého bratra, nejmilejší

Deines Bruders auffangen kann, liebster Freund, nimmermehr würde meine unschuldige Feder an Dir zur Tyrannin geworden sein. Ich kann aus hundert Briefen von Dir abnehmen, wie Nachrichten dieser Art Dein brüderliches Herz durchbohren müssen,“ – *der alte Moor verbirgt sein Gesicht* – „mir ist’s als sähe ich schon Deinen alten, frommen Vater totenbleich“ – Jesus Maria! Ihr seid’s, eh Ihr noch das mindeste wisset?

Der alte Moor: Weiter! Weiter!

Franz: „totenbleich in seinen Stuhl zurücktaumeln. Man hat mir nicht alles entdecken mögen, und von dem wenigen, dass ich weiß, erfährst du nur wenig. Dein Bruder scheint nun das Maß seiner Schande gefüllt zu haben; ich wenigstens kenne nichts über dem, was er wirklich erreicht hat. Gestern um Mitternacht hatte er den großen Entschluss, nach vierzigtausend Dukaten Schulden“ – ein hübsches Taschengeld, Vater! – „nachdem er zuvor die Tochter eines reichen Bankiers entehrt und ihren Galan, einen braven Jungen von Stand, im Duell auf den Tod verwundet, mit sieben andern, die er mit in sein Luderleben gezogen, dem Arm der Justiz zu entlaufen.“ – Vater! Um Gotteswillen, Vater! Wie wird Euch?

Der alte Moor: Es ist genug. Lass ab, mein Sohn!

Franz: Ich schone Eurer – „Man hat ihm Steckbriefe nachgeschickt, die Beleidigte schreien laut um Genugtuung, ein Preis ist auf seinen Kopf gesetzt – der Name Moor“ – Nein! Meine Lippen sollen nimmermehr einen Vater ermorden! *Zerreißt den Brief.* Glaubt es nicht, Vater! Glaubt ihm keine Silbe!

Der alte Moor weint bitterlich: Mein Name! Mein ehrlicher Name!

Franz fällt ihm um den Hals: Schändlicher, dreimal schändlicher Karl! Ahndete mir’s nicht, da er, noch ein Knabe, mit Gassenjungen und elendem Gesindel auf Wiesen und Bergen sich herumhetzte, den Anblick der Kirche wie ein Missetäter das Gefängnis floh, und die Pfennige, die er Euch abquälte, dem ersten Bettler in den Hut warf, während dass wir daheim mit frommen Gebeten und heiligen Predigtbüchern uns erbauten? – Ahndete mir’s nicht, da er die Abenteuer des Julius Cäsar und Alexander Magnus lieber las als die Geschichte des bußfertigen Tobias? – Hundertmal hab’ ich’s Euch geweissagt, denn meine Liebe zu ihm war immer in den Schranken der kindlichen Pflicht – der Junge wird uns alle noch in Elend und Schande stürzen! – O, dass er Moor’s Namen nicht trüge! Dass mein Herz nicht so warm für ihn schlüge!

Der alte Moor: O – meine Aussichten! Meine goldenen Träume!

Franz: Das weiß ich wohl. Das ist es ja, was ich eben sagte. Der feurige Geist, der in dem Buben lodert, sagtet Ihr immer, – diese Offenheit, die seine Seele auf dem Auge spiegelt, – diese Weichheit des Gefühls, – dieser männliche Mut, – dieser kindische Ehrgeiz, und all diese schöne glänzende Tugenden, die im

příteli, už by Tě mé nevinné pero nikdy netýralo. Ze stovky Tvých dopisů mohu pochopit, jak musí tyto zprávy zraňovat Tvé bratrské srdce,“ – *starý Moor skryje tvář* – „je mi, jako bych už viděl Tvého starého zbožného otce k smrti bledého“ – Ježíš Maria! Vy jste zbledl ještě dřív, než se i to nejmenší dozvíte?

Starý Moor: Dál! Dál!

Franz: „k smrti bledého klesat do křesla. Nechtěli mi prozradit všechno a z toho mála, co vím, se dozvíš také jen málo. Zdá se, že Tvůj bratr teď završil míru své hanby; já aspoň nevím nic o tom, čeho skutečně dosáhl. Včera o půlnoci se odhodlal s dluhem čtyřicet tisíc dukátů“ – pěkné kapesné, otče! – „poté co před tím zneuctil dceru jednoho bohatého bankéře a jejího galána, řádného hochy z jejich společnosti, smrtelně zranil v souboji, se sedmi dalšími, které stáhl s sebou k svému neřádnému životu, uprchnout před ramenem justice.“ – Otče! Proboha, otče! Jak je vám?

Starý Moor: Stačí. Nech toho, synu!

Franz: Zachovám váš – „Posílali mu zatykače, uražení se hlasitě dovolávali zadostiučinění, na jeho hlavu byla vypsána cena – jméno Moor“ – Ne! Mé rty ať už nikdy otce nevraždí! *Trhá dopis*. Nevěřte tomu, otče! Nevěřte mu ani slabiku!

Starý Moor *hořce pláče:* Moje jméno! Moje poctivé jméno!

Franz *mu padne kolem krku:* Ničemný, třikrát ničemný Karel! Ale neměl jsem už tehdy tušení, když on, ještě chlapec, s uličníky a chudou sebrankou se honil po lukách a horách, při pohledu na kostel prchal jako zločinec před vězením a feniky, které z vás vyloudil, hodil prvním žebračkovi do klobouku, zatímco my jsme se doma zabývali zbožnými modlitbami a svatými knihami kázání? – Nemrzelo mě to, když četl raději dobrodružství Julia Césara a Alexandra Velikého než příběhy Tobiáše kajčnicka? – Stokrát jsem vám to předpovídal, neboť moje láska k němu byla vždy v mezích dětské povinnosti – ten chlapec nás všechny ještě uvrhne do bídy a hanby! – Ó kéž by nenosil jméno Moor! Kéž by moje srdce pro něj tak horce netlouklo!

Starý Moor: Ó – mé naděje! Mé zlaté sny!

Franz: To dobře vím. To je přece to, co jsem právě říkal. Ten ohnivý duch, který v tom chlapci plane, říkal jste stále, – ta otevřenost, s níž se jeho duše odráží v očích, ta citlivost, – tato mužská odvaha, – ta dětinská ctižádost a všechny ty krásné zářivé ctnosti, klíčící v tatínkově chlapečkovi, z něj jednou udělají

Vatersöhnchen keimten, werden ihn dereinst zu einem trefflichen Bürger, zu einem Helden, zu einem großen Manne machen. – Seht Ihr's nun, Vater! – Der feurige Geist hat sich entwickelt, ausgebreitet, herrliche Früchte hat er getragen. Seht diese Offenheit, wie hübsch sie sich zur Frechheit herumgedreht hat! Ah! Seht doch diesen kühnen, unternehmenden Kopf, wie er Pläne schmiedet und ausführt, vor denen die Heldentaten eines Cartouches² verschwinden! O Vater, Vater, Vater! – seht Euch nach einem andern Namen um, sonst deuten Krämer und Gassenjungen mit Fingern auf Euch.

Der alte Moor: Und auch du, mein Franz, auch du? O meine Kinder! Wie sie nach meinem Herzen zielen!

Franz: Ihr seht, ich kann auch witzig sein, aber mein Witz ist Skorpionstich. – Und dann der trockne Alltagsmensch³, der kalte, hölzerne Franz, und wie die Titelchen alle heißen mögen, die Euch der Kontrast zwischen ihm und mir mocht' eingegeben haben – der wird einmal sterben und vergessen werden, wenn der Ruhm dieses Universalkopfs von einem Pole zum andern fliegt. – Ha! Mit gefalteten Händen dankt dir, o Himmel! der kalte, trockne, hölzerne Franz – dass er nicht ist wie dieser!

Der alte Moor: Vergib mir, mein Kind; zürne nicht auf einen Vater, der sich in seinen Plänen betrogen findet. Der Gott, der mir durch Karl Tränen zusendet, wird sie durch dich, mein Franz, aus meinen Augen wischen.

Franz: Ja, Vater, aus Euren Augen soll er sie wischen. Euer Franz wird sein Leben dran setzten, das Eurige zu verlängern! – Ihr glaubt mir das?

Der alte Moor: Du hast noch große Pflichten auf dir, mein Sohn – Gott segne dich für das, was du mir warst und sein wirst!

Franz: Nun sagt mir einmal – wenn Ihr diesen Sohn nicht den Euren nennen müsstet, Ihr wärt ein glücklicher Mann?

Der alte Moor: Franz! Franz! Was sagst du?

Franz: Ist es nicht die Liebe zu ihm, die Euch all den Gram macht? Ohne diese Liebe ist er für Euch nicht da. Ohne diese strafbare, diese verdammliche Liebe ist er Euch gestorben – ist er Euch nie geboren. Liebt Ihr ihn nicht mehr, so ist diese Abart auch Euer Sohn nicht mehr. Er ist Euer Augapfel⁴ gewesen bisher; nun aber, ärgert dich dein Auge, sagt die Schrift, so reiß es aus.

Der alte Moor: Du willst, ich soll meinen Sohn verfluchen?

Franz: Nicht doch! Nicht doch! – Euren Sohn sollt Ihr nicht verfluchen. Was heißt Ihr Euren Sohn? – Dem Ihr das Leben gegeben habt, wenn er sich auch alle ersinnliche Mühe gibt, das Eurige zu verkürzen?

² Známý francouzský zloděj, popravený roku 1721.

³ trocken – *suchý*; Alltagsmensch – *všední člověk*

znamenitého občana, hrdinu, velkého muže. Vidíte to teď, otče! – Ten ohnivý duch se rozvinul, rozšířil, přinesl nádherné plody. Podívejte se na tu otevřenost, jak se obrátila v drzost! Ach, podívejte na tu odvážnou, podnikavou hlavu, jak kuje a provádí plány, před kterými jsou hrdinské činy nějakého Cartouche nevýznamné. Ó otče, otče, otče! – poohlédněte se po jiném jménu, jinak si na vás budou kramáři a uličníci ukazovat prstem.

Starý Moor: Ty také, můj Franzi, i ty? Ó moje děti! Jak se strefujete do mého srdce!

Franz: Vidíte, že umím být i vtipný, ale můj vtip je uštknutím škorpiona. – A pak ten všední suchar, ten chladný, prkenný Franz, a co všechno mají znamenat ty tituly, které by vám snad ukázaly kontrast mezi ním a mnou – který jednou zemře a bude zapomenut, až sláva této univerzální hlavy bude poletovat od pólu k pólu. – Ha! Se sepjatýma rukama vám děkuje, ó nebesa, ten chladný, suchý, prkenný Franz – že není jako on!

Starý Moor: Odpusť mi, dítě; nehněvej se na otce, který zjišťuje, že se ve svých plánech klamal. Bůh, jenž mi sesílá skrze Karla slzy, skrze tebe, můj Franzi, je z mých očí osuší.

Franz: Ano, otče, ať je z vašich očí osuší. Váš Franz dá svůj život za to, aby váš prodloužil. – Věříte mi?

Starý Moor: Leží na tobě ještě velké povinnosti, můj synu – Bůh ti žehnej za to, čím jsi mi byl a čím budeš.

Franz: Tak mi teď řekněte – kdybyste nemusel tohoto syna nazývat svým, byl byste šťastný?

Starý Moor: Franzi! Franzi! Co to říkáš?

Franz: Copak to není láska k němu, která způsobuje všechno to hoře? Bez té lásky pro vás neexistuje. Bez této trestuhodné, této zpropadené lásky pro vás zemřel – nikdy se vám nenarodil. Nemilujete-li ho už, pak tento vyvrhel už není vaším synem. Dosud byl bulvou vašeho oka; ale hněvá-li tě tvé oko, říká Písmo, vyloupni je.

Starý Moor: Chceš, abych svého syna proklel?

Franz: Ale ne! To ne! – Svého syna nemůžete proklít. Koho nazýváte svým synem? – Komu jste dal život, zatím co on vynakládá veškerou myslitelnou námahu, aby ten váš zkrátil?

⁴ der Augapfel – doslova *oční bulva*; wie seinen Augapfel hüten – *chránit jako oko v hlavě*

Der alte Moor: O, das ist allzuwahr! Das ist ein Gericht über mich.

Franz: Seht Ihr's, wie kindlich Euer Busenkind⁵ an Euch handelt! Ist das aber Liebe gegen Liebe? Ist das kindliche Dankbarkeit gegen väterliche Milde, wenn er den Ruhm seiner Väter, der sich schon sieben Jahrhunderte unbefleckt erhalten hat, in einer wollüstigen Minute aufs Spiel setzt? Heißt Ihr das Euren Sohn? Antwortet!

Der alte Moor: Ein unzärtliches⁶ Kind! Ach! aber mein Kind doch! Mein Kind doch!

Franz: Ein allerliebstes, köstliches Kind, dessen ewiges Studium ist, keinen Vater zu haben – O, dass Ihr's begreifen lerntet! Dass Euch die Schuppen fielen vom Auge! Aber Eure Nachsicht muss ihn in seinen Liederlichkeiten befestigen. Ihr werdet freilich den Fluch von seinem Haupte laden; auf Euch, Vater, auf Euch wird der Fluch der Verdammnis fallen.

Der alte Moor: Gerecht! Sehr gerecht! – mein, mein ist alle Schuld!

Franz: Bedenkt, Vater, wenn Ihr ihn seinem Elend auf einige Zeit preisgeben werdet, wird er nicht entweder umkehren müssen und sich bessern? Oder er wird auch in der großen Schule des Elends ein Schurke bleiben, und dann – wehe dem Vater, der die Ratschlüsse einer höheren Weisheit durch Verzärtlung zernichtet! – Nun, Vater?

Der alte Moor: Ich will ihm schreiben, dass ich meine Hand von ihm wende.

Franz: Da tut Ihr recht und klug daran.

Der alte Moor: Dass er nimmer vor meine Augen komme.

Franz: Das wird eine heilsame Wirkung tun.

Der alte Moor zärtlich: Bis er anders worden!

Franz: Schon recht, schon recht – Aber wenn er nun kommt mit der Larve des Heuchlers, Euer Mitleid erweint, Eure Vergebung sich erschmeichelt und morgen hingeht und Eurer Schwachheit spottet im Arm seiner Huren? – Nein, Vater! Er wird freiwillig wiederkehren, wenn ihn sein Gewissen rein gesprochen hat.

Der alte Moor: So will ich ihm das auf der Stelle schreiben.

Franz: Halt! Noch ein Wort, Vater! Eure Entrüstung, fürchte ich, möchte Euch zu harte Worte in die Feder werfen, die ihm das Herz zerspalten würden – und dann – glaubt Ihr nicht, dass er das schon zur Verzeihung nehmen werde, wenn Ihr ihn noch eines eigenhändigen Schreibens wert haltet? Darum wird's besser sein, Ihr überlasst das Schreiben mir.

Der alte Moor: Tu das, mein Sohn. – Ach! es hätte mir doch das Herz gebrochen! Schreib ihm –

Franz schnell: Dabei bleibt's also?

⁵ der Busen – *ňadra; nitro, srdce*; der Busenfreund – *důvěrný přítel*

⁶ zärtlich – *něžný, láskyplný*

Starý Moor: Ó, to je příliš pravdivé! To je soud nade mnou.

Franz: Vidíte, jak nezrale s vámi vaše hýčkané dítě jedná. Je to láska proti lásce? Je to dětská vděčnost proti otcovské shovívavosti, když slávu svých otců, která po sedm století je udržována neposkvřená, v jediné vilné minutě vsadí do hry? To znamená být vašim synem? Odpovězte!

Starý Moor: Tak drsné dítě! Ach! Ale mé dítě! Mé dítě přece!

Franz: Nejoblíbenější, znamenité dítě, jež věčně přemýšlí, jak se zbavit otce – Ó, kéž byste se to naučil chápat! Kéž by vám spadly šupiny z očí! Ale vaše shovívavost ho musí utužit v jeho zhýralostech. Vy ovšem z něho sejmete prokletí; na vás, otče, na vás padne kletba zatracení.

Starý Moor: Zaslouženě! Velmi zaslouženě! Má, má je veškerá vina!

Franz: Pomyslete, otče, vystavíte-li ho na nějaký čas jeho bídě, nebude se muset obrátit a polepšit? Nebo také v té velké škole bída zůstane darebákem, a pak – běda otci, jenž rozhodnutí vyšší moudrosti zničí rozmazlováním! – No, otče?

Starý Moor: Chci mu napsat, že už nad ním nebudu držet ochrannou ruku.

Franz: To uděláte správně a moudře.

Starý Moor: Že mi už nikdy nepřijde na oči.

Franz: To bude působit užitečně.

Starý Moor *láskyplně:* Dokud se nezmění!

Franz: Dobře, dobře – Ale jestliže teď přijde s maskou licoměrníka, vzbudí váš soucit, lichocením si získá vaše odpuštění a zítra odejde a bude se vysmívat vaší slabosti v náručí svých děvek? – Ne, otče! On se dobrovolně vrátí, až bude mít čisté svědomí.

Starý Moor: Tak mu to hned napiší.

Franz: Počkejte! Ještě jedno slovo, otče! Bojím se, že vaše rozhořčení by vám mohlo přivést do pera příliš tvrdá slova, která by mu zlomila srdce – a potom – nemyslíte, že by chápal už jako prominutí, když ho uznáte za hodna vlastnoručního dopisu? Proto bude lepší, když to psaní přenecháte mně.

Starý Moor: Udělej to, synu. – Ach! zlomilo by mi to přece srdce! Napiš mu –

Franz *rychle:* Zůstává tedy při tom?

Der alte Moor: Schreib ihm, dass ich tausend blutige Tränen, tausend schlaflose Nächte – Aber bring meinen Sohn nicht zur Verzweiflung!

Franz: Wollt Ihr Euch nicht zu Bette legen, Vater? Es griff Euch hart an.

Der alte Moor: Schreib ihm, dass die väterliche Brust – ich sage dir, bring meinen Sohn nicht zur Verzweiflung⁷! *Geht traurig ab.*

Franz mit Lachen ihm nachsehend.

Franz: Tröste dich, Alter, du wirst ihn nimmer an diese Brust drücken. Er war aus deinen Armen gerissen, ehe du wusstest, dass du es wollen könntest. Ich hab' einen magischen Kreis von Flüchen um dich gezogen, den er nicht überspringen soll – Glück zu, Franz! Weg ist das Schoßkind – Ich muss diese Papiere vollends aufheben, wie leicht könnte jemand meine Handschrift kennen? *Er liest die zerrissenen Briefstücke zusammen.* – Ich habe große Rechte, über die Natur ungehalten zu sein, und bei meiner Ehre! Ich will sie geltend machen. – Warum bin ich nicht der erste aus dem Mutterleib gekrochen? Warum nicht der einzige? Warum musste sie mir diese Bürde von Hässlichkeit aufladen? Gerade mir? Warum gerade mir die Lappländersnase? Gerade mir dieses Mohrenmaul? Diese Hottentottenaugen? Wirklich, ich glaube, sie hat von allen Menschensorten das Scheußliche auf einen Haufen geworfen und mich daraus gebacken⁸. Wer hat ihr die Vollmacht gegeben, jenem dieses zu verleihen und mir vorzuenthalten? Nein! Nein! Ich tu' ihr unrecht. Gab sie uns doch Erfindungsgeist mit, setzte uns nackt und armselig ans Ufer dieses großen Ozeans Welt – Schwimme, wer schwimmen kann, und wer zu plump ist, geh' unter! Sie gab mir nichts mit; wozu ich mich machen will, das ist nun meine Sache. Wohl gibt es gewisse gemeinschaftliche Pakta, die man geschlossen hat, die Pulse des Weltzirkels zu treiben. Ehrlicher Name! – wahrhaftig eine reichhaltige Münze, mit der sich meisterlich schachern lässt, wer's versteht, sie gut auszugeben.

Ich habe langes und breites von einer sogenannten Blutliebe schwatzen gehört – es ist dein Vater! Er hat dir das Leben gegeben, du bist sein Fleisch, sein Blut – also sei er dir heilig! Ich möchte doch fragen, warum hat er mich gemacht? Doch wohl nicht gar aus Liebe zu mir, der erst ein Ich werden sollte? Hat er mich gekannt, ehe er mich machte? Oder hat er mich gewünscht, da er mich machte? Wusste er, was ich werden würde? Kann ich's ihm Dank wissen, dass ich ein Mann wurde? So wenig, als ich ihn verklagen könnte, wenn er ein Weib aus mir gemacht hätte.

⁷ zur Verzweiflung bringen – doslova *přivést k zoufalství*

⁸ gebacken – doslova *upekla*

Starý Moor: Napiš mu, že jsem tisíc krvavých slz, tisíc bezesných nocí – Ale nedopusť, aby si můj syn zoufal!

Franz: Nechcete si lehnout do postele, otče? Těžce to na vás dopadlo.

Starý Moor: Napiš mu, že otcovská hrud' – říkám ti, jen ať si můj syn nezoufá! *Smutně odchází.*

Franz se za ním dívá s úsměškem.

Franz: Utěš se, starý, už ho nikdy na hrud' nepřitiskneš. Byl z tvé náruče vyrván ještě dřív, než sis uvědomil, že bys to mohl chtít. Zatáhl jsem kolem tebe magický kruh prokletí, který on nepřekročí – Zdař Bůh, Franz! Mazánek je pryč – Musím tyto papíry úplně zničit, jak lehce by někdo mohl poznat můj rukopis? *Sbírá roztrhané kousky dopisu.* – Mám velké právo být vůči přírodě podrážděný a, na mou čest! chci je uplatnit. – Proč jsem nevylezl z matčina těla jako první? Proč ne jediný? Proč na mě musela naložit toto břemeno ošklivosti! Právě na mě? Proč mám nos jako Laponec? Hubu jako mouřenín? Tyhle oči Hotentota? Skutečně, myslím, že naházela na hromadu ze všech lidských druhů to nejohybnější a z toho mě udělala. Kdo jí dal plnou moc jednomu vše propůjčit a mně už dopředu odepřít?

Ne! Ne! Křivdím jí. Dala nám přece do vínku vynalézavého ducha, posadila nás nahé a ubohé na břeh toho velkého oceánu světa – Plav, kdo plavat umíš, a kdo jsi příliš nemotorný, potop se! Mně nedala s sebou nic; čím chci být, to je moje věc. Snad existují určité společné úmluvy, které byly uzavřeny, aby poháněly běh světa. Poctivé jméno! – opravdu cenná mince, se kterou se dá mistrovsky čachrovat, když ji člověk umí správně utrácet.

Slyšel jsem toho mnoho žvanit o takzvaném hlasu krve – je to tvůj otec! Dal ti život, jsi jeho tělo, jeho krev – ať je ti tedy posvátný! Chtěl bych se ale zeptat, proč mě stvořil? Přece snad ne z lásky ke mně, jehož Já teprve mělo vzniknout? Copak mě znal, dříve než mě udělal? Nebo si mě přál, když mě dělal? Věděl, čím bych se chtěl stát? Mohu mu děkovat, že jsem se stal mužem? Tak málo, jako bych mohl žalovat, kdyby mě byl udělal jako ženu.

Sehet also, das ist die ganze Hexerei, die ihr in einen heiligen Nebel verschleiert, unsre Fruchtsamkeit zu missbrauchen. Soll auch ich mich dadurch gängeln lassen? Frisch also! Mutig ans Werk! – Ich will alles um mich her ausrotten, was mich einschränkt, dass ich nicht Herr bin. Herr muss ich sein, dass ich das mit Gewalt ertrotze, wozu mir die Liebenswürdigkeit fehlt. *Ab.*

Schenke an den Grenzen von Sachsen.

Karl von Moor in ein Buch vertieft. Spiegelberg trinkend am Tisch.

Moor legt das Buch weg: Mir ekelt vor diesem tintenklecksenden Säkulum⁹, wenn ich in meinem Plutarch lese von großen Menschen.

Spiegelberg stellt ihm ein Glas hin und trinkt: Den Josephus¹⁰ musst du lesen. Lies ihn, ich bitte dich darum.

Moor: Pfui! Pfui über das schlappe Kastratenjahrhundert, zu nichts nütze, als die Taten der Vorzeit wiederzukäuen und die Helden des Altertums mit Kommentationen zu schinden. Da verrammeln sich die Menschen die gesunde Natur mit abgeschmackten Konventionen, haben das Herz nicht, ein Glas zu leeren, weil sie Gesundheit dazu trinken müssen – fallen in Ohnmacht, wenn sie eine Gans bluten sehen, und klatschen in die Hände, wenn ihr Nebenbuhler die Haare ausrauft über dem Brandschutt seines Hauses.

– So warm ich ihnen die Hand drückte – „nur noch einen Tag“ – Umsonst! – Ins Loch mit dem Hund! – Bitten! Schwüre! Tränen! *Auf den Boden stampfend.* Hölle und Teufel!

Spiegelberg: Und um so ein paar tausend lausige Dukaten –

Moor: Nein, ich mag nicht daran denken! Ich soll meinen Leib pressen in eine Schnürbrust und meinen Willen schnüren in Gesetze. Das Gesetz hat zum Schneckengang verdorben, was Adlerflug geworden wäre. Das Gesetz hat noch keinen großen Mann gebildet, aber die Freiheit brütet Kolosse und Extremitäten aus¹¹. – Ah! – Stelle mich vor ein Heer Kerls wie ich, und aus Deutschland soll eine Republik werden, gegen die Rom und Sparta Nonnenklöster sein sollen. *Er wirft den Degen auf den Tisch und steht auf.*

Spiegelberg aufspringend: Bravo! Bravissimo! Du bringst mich eben recht auf das richtige Kapitel. Ich will dir was ins Ohr sagen, Moor, das schon lang mit mir umgeht, und du bist der Mann dazu – sauf, Bruder, sauf!

Moor nimmt ihn lächelnd bei der Hand: Kamerad! Mit den Narrenstreichen ist's nun am Ende.

⁹ das Säkulum - *století*

¹⁰ Flavius Josephus, židovský historik líčící tragické zničení Jeruzaléma Římany v r. 70 n. l.